

העלון יוצא לעילוי נשמת
מזיאנה נגי'מה בת
חינה לבית זוזאן ע"ה,
ובעלה מקיקץ
כצאני בר חלע ע"ה

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בית נאמן

בשעה 22:00

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

שיעור בספר בן איש חי - הלכות בישול. ל' שבט התש"ע

ניתן לשימוע
בשידור ישיר את
שיעורו של מרן שליט"א
בערוץ קול ברמה.
או ב'קול נאמן':
079-9-367-367
או ב'קול בית נאמן':
079-9270505

נושאי השיעור:

- א. דין אוכל שבישלו לצורך חולה בשבת. ב. דין אוכל שבישלו גוי לצורך חולה בשבת, ודין הכלים.
- ג. שיעור חום של "היד סולדת בו". ד. בישול אחר אפיה או צליה ובקלי הבישול. ה. דין בישול בסוכר בשבת.

אוכל שהתבשל בשבת לצורך חולה

א. ¹הבן איש חי (ש"ב פרשת בא ה"ד) כותב: המבשל או עשה שאר מלאכות לחולה שיש בו סכנה, שמותר לעשות את זה בשבת, אסור בשבת לבריא או לחולה שאין בו סכנה לאכול ממנו, גזירה שמא ירבה במלאכתו בשביל הבריא. מדובר כאן ביהודי שבישול בשבת, אפילו שעשה בהיתר, אסור לבריא (או לחולה שאין בו סכנה) לאכול מזה, גזירה שמא ירבה בבישול ויוסיף תפוח אדמה וכדו' בשביל הבריא. אבל למוצאי שבת מותר לבריא מיד, מותר לאכול את האוכל שהתבשל בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה. וכן אם נעשה ע"י נכרי מלאכה, בין לצורך חולה שיש בו סכנה בין לחולה שאין בו סכנה, כי נכרי יכול לעשות מלאכה בשבת אפילו בשביל חולה שאין בו סכנה, אסור לבריא בשבת, שמא ירבה בבישול. ומה דין האוכל במוצאי השבת? אבל למוצאי שבת מותר לבריא מיד, ואין צורך להמתין בכדי שיעשו. אפילו שבדרך כלל צריך לחכות במוצאי שבת שיעור זמן של בישול, כאן זה מקרה מיוחד כיון שבישלו בהיתר.

"בישולי גוים" בשבת לצורך חולה, מה דין הנותר במוצ"ש?

ב. הבן איש חי ממשיך: ורק אם היתה המלאכה בבישול שיש בו איסור בישולי גוים, אסור לבריא לעולם משום בישולי גוים. הרא"ה (בדק הבית דף פ"ט ע"ב) והרשב"א (במשמרת הבית שם) נחלקו בזה, וההלכה כדעת הרשב"א שאסור במוצאי שבת משום בישולי גוים. וגם לחולה עצמו אחר השבת, כל שאפשר לבשל לו מחדש ע"י ישראל, שלא התרנו בישולי גוים לחולה אלא רק בשבת, שאי אפשר לו לבשל ע"י ישראל. אבל אחרי השבת, בשביל מה לאכול מבישולי גוים?! שירוק את האוכל הזה. בדברי המשנה ברורה יש סתירה בזה, בסימן ש"ח (ס"ק י"ד) כתב שאין בעיה באוכל במוצאי שבת משום בישולי גוים, ובסימן שכ"ח (ס"ק ס"א) כתב שהאוכל אסור לכולם משום בישולי גוים. הבן שלו שהיה תלמיד חכם כתב: אני הייתי עורך עם אבא את הלכות שבת במשנה ברורה, מה שכתוב בסימן ש"ח להיתר כתב אבא, ומה שכתוב בסימן שכ"ח לאסור אני כתבתי את זה. (ספר קיצור תולדות החפץ חיים עמ' 43). והדברים הובאו בלויית חן (סימן מ"ב) ובהגהות איש מצליח שעל המשנה ברורה (שם) ובעוד ספרים. והנה השבוע קיבלתי קונטרס ארוך ששה דפים של תלמיד חכם ושם מאריך על הסתירה הזאת, וכותב לחלק בין אם בישלו את האוכל לחולה שאין בו סכנה שאסור לאכול מזה, ובין אם בישלו את האוכל לחולה שיש בו סכנה שמותר לאכול מזה. וכתב שם באריכות רבה?² אבל החילוק הזה לא אמיתי, כי לפי הטעם של המשנה ברורה שכתב:

1. הערת המערכת: השיעור דלהלן נגסר ע"י מרן שליט"א ביום ל' שבט התש"ע, בבית הכנסת בין מנחה לערבית.
2. הוא מביא דברי רבני הדור הזה, שאמנם מה שהבן העיד זז אמת, אבל לא יכול להיות שהמשנה ברורה לא שם לב ח"ו שהבן כתב אחרת, והיה צריך לזכור את זה. אבל אין אדם בעולם שזוכר הכל, ומי שמחליט ואומר "יש לנו רב שאין סכחה שולטת עליו", זה דמיונות שוא, ואין במציאות דבר כזה. למשל הרדב"ז שכתב הרבה תשובות ולפעמים יש סתירות ביניהם, כותב רבי מתתיהו שטרשאון (מבחר

שכיון שאפשר לו לאכול בהיתר לא נתיר לו את האיסור, א"כ אין הבדל בין חולה שיש בו סכנה או אין בו סכנה, נכון בשבת היה מותר לבשל לחולה, אבל אחרי השבת אסור לכולם, בשביל מה לו לאכול את זה?! הרי יכול לאכול אוכל כשר. אמנם לא רציתי להתווכח, וכתבתי לו "ישר כח". אבל בגליון המשנה ברורה שלי (סימן שכ"ח שם) הוספתי שם: ואין לחלק בין שיש בו סכנה לאין בו סכנה, כי זיל בתר טעמא של המשנה ברורה (ובהגהות אי"מ שב"מ הובאו הדברים). זה הפשט הפשוט.

דין הכלים שהגוי בישל בהם בשבת

ג. נמשיך: וכן הכלים שבישלו בהם הגוי בשבת תבשיל שיש בו איסור בישולי גוים, ג"כ אסורים אחר השבת, וצריכים הגעלה. ואלה שמחלקים בין חולה שיש בו סכנה לחולה שאין בו סכנה (ראה באות הקודמת), גם כאן יש חילוק בזה, אם בישל בשביל חולה שיש בו סכנה, הכלים מותרים. ואם בישל בשביל חולה שאין בו סכנה, הכלים צריכים הגעלה. וזה מעין פשרה במחלוקת הרא"ה והרשב"א בזה. וכלי חרס, מגעילן שלוש פעמים ודיו. היום אין כלי חרס ממש אלא דומים לזה, כמו כלי פורצליין שקוראים להם בעברית "חרסיה", וזה תולדה של חרס. אבל להלכה דינם כמו כלי חרס, ולא יעזור להם הגעלה ולא כלום. אלא שבמקרה הזה אפשר להגעיל כלי חרס שלוש פעמים. אע"ג דבאיסורים דעלמא לא מועילה הגעלה לכלי חרס אפילו בשלוש פעמים, כאן מועיל. כי למעשה כאן זה לא איסור ממש, שהרי מותר לבשל ע"י גוי לצורך חולה, ואפילו לחולה שאין בו סכנה, אם הוא צריך אוכל חם. וא"כ הכלים אינם אסורים משום בישולי גוים, רק שצריכים הגעלה. לכן אפילו כלי חרס אפשר לעשות הגעלה שלוש פעמים ומותרים (וע"ע בהערות אי"מ סימן ש"ח ס"ק י"ד הערה 2). ובדיעבד אם בישל בכלים אלה בלא הכשר, ויש רוב תבשיל, מותר. "רוב תבשיל" הכוונה לעומת הכלי, כלומר בודקים כמה הנפח של הכלי, ואם למשל הוא בישל כעת בכלי מלא, בוודאי שיש רוב כנגד הבליעה של הכלי, ומותר בדיעבד.

כתבים עמ' ר"ט) כיון שהרדב"ז חי למעלה ממאה שנה, יש תשובות שכתב בגיל שלושים ויש תשובות שכתב בגיל תשעים, ולפעמים שכתב מה שכתב בעבר. וגם רש"י לפעמים מציין לפסוקים לא במקום שלהם (עיין בספר דרכי העיון עמ' ל). ופעם הרמב"ם (פ"ז מהלכות שגגות ה"ז) כתב הלכה: "יראה לי" שאם אדם עשה בשבת שתי תולדות מאב נפרד בהעלם אחד, חייב שתי חטאות. וזה דין מפורש בגמרא בשני מקומות (בבא קמא ב' ע"א, ושבת צ"ו ע"ב). ויש שכתבו כל מיני תירוצים בזה. אבל יותר מאוחר, שאלו את הבן שלו רבנו אברהם על זה, וענה להם: אולי באותו רגע נעלמה ממנו הגמרא הזאת (עיין בכסף משנה שם). לא קרה כלום. לכן המשנה ברורה שכתב את החיבור שלו על אורח חיים במשך שלושים שנה, ומסימן ש"ח לסימן שכ"ח עברו לפחות שנתיים, יכול להיות שפעם פסק כהרא"ה ופעם פסק כהרשב"א.

3. וגם לא היה מקום במכתב לכתוב תשובה. בדרך כלל אני מוצא במכתב פינה קטנטנה, ועונה שם. אבל כאן הביא בדפים צפופים שאראה אם הדברים נכונים או לא, ולא השאיר לי פינה אחת שם.

עיצוב גרפי: האלף 050-2738858

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
19:09	20:25	21:02
19:27	20:27	20:59
19:17	20:28	21:00
19:25	20:25	20:57

לעילוי נשמת המנוחה ריחנה מרים בת פרטונה לבית שלום ע"ה

להקדשות והנצחות: 052-7430552

לעילוי נשמת
מאיר כליפה
בן חויתא ז"ל
נלב"ע
י"ח אב תשע"ח

לעילוי נשמת
בחיר רפאל בר כמנה
חיה תראכי בת אשיה
נ"ע ה' אדר תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

להצלת יום חור,
דניאל בוכריס, יונתן
מאמו, חיבה סופר
וכדי בוכריס ז"ב.

לרפואת
יוסף חי כהן
בן מסעודה

לרפואת
רבקה חיה
בת חנינה
אסנת

לרפואת
רבקה חיה
בת חנינה
אסנת

השלחן סימן קכ"ד אות י"א) שאל: מנין לו הדבר הזה? אבל פעם למדנו רש"י (שבת מ"ב ע"א בד"ה הכוס), ומשמע שם שהשיעור ביד סולדת תלוי אם אדם יכול לשתות או לא. (עיין בהערות מרן שליט"א על הבן איש חי שם). וזה מסתבר מאד.

בישול בדבר אפוי ובקלי הבישול

ה. נמשיך את ההלכה הבאה (ה"ו): **אע"פ שאמרו חז"ל אין בישול אחר בישול, מכל מקום יש בישול אחר אפיה או צליה. ולכן אסור לתת פת לתוך מרק או שאר משקה שהוא חם חום שהיד סולדת בו, אפילו שהוא מונח בכלי שני שאינו עומד בכלי ראשון שהיה על האש, אלא הורק לכלי שני.** אבל הרב עובדיה (שו"ת יביע אומר ח"ח חאר"ח סימן ל"ה) חולק על זה, ומביא בשם מטה יהודה (סימן ש"ח אות ג) שכתב שהעולם נוהגים לשרות לחם בתוך מרק אפילו היד סולדת בו. והביא פוסקים רבים לזה? אמנם הבן איש חי מחמיר בזה, אבל ההלכה כדעת רוב הפוסקים שאין בישול אחר אפיה או צליה, כמו שאין בישול אחר בישול, ומותר לשרות לחם וכדו' בתוך מרק חם בשבת. ומטה יהודה שם (סוף אות ב) כותב שנוהגים לתת בשבת מרק חם על כוסכוס (שהוא לא ממש מבושל הוא כמו אפוי), ובוודאי לא נחשב שמבשל אותו בשבת. הבן איש חי ממשיך: **ולאו דוקא פת, אלא כל דבר שהוא רך אסור להניח בתוך חמין שהיד סולדת בהם.** זה הדין של "קלי הבישול"ם. לכן אדם שרוצה לשרות עלים של תה בתוך מים חמים בשבת, אפילו שזה בכלי שני שלא מבשל (כלומר ששופך מהמיתם לתוך הכוס ואח"כ שורה את העלים האלה), יש אומרים שזה נקרא "קלי הבישול", ומתבשלים אפילו בכלי שני, וצריך כלי שלישי (ויש מחמירים אפילו בכלי עשירי, אבל זו כבר גזומא, כי כל הסבארה להחמיר בקלי הבישול זו לא דעה פשוטה וברורה, אלא דעת יחיד וכמה הסכימו לזה), ולכן מה עושים, אל תשים מיד את העלים של התה אלא תמתין עד שיתקרר מעט ותוכל לשתות, ואז תשים את העלים. ומסיים הבא"ח: **וכתבו הפוסקים, מאחר שאנחנו לא בקיאים איזה נקרא רך, צריך להחמיר בכל דבר לבלתי יניחו בתוך חמין שהיד סולדת בהם. ואתם בצל לא מבושל בכלל שמניח אותו בתוך המרק הרי מבשל אותו, לכן צריך לחכות שהמרק יתקרר מעט עד שיוכלו לשתות אותו, וזה נקרא שאין היד סולדת, וכמו שאמרנו.**

בישול בסוכר בשבת

ו. ההלכה הבאה (ה"ה): **הסוכר היוצא מן הקנים הוא מבושל, וכיון דקיימא לן אין בישול אחר בישול, מותר להניח הסוכר בתוך הכלי, ולשפוך עליו משקה חם שהיד סולדת בו.** כלומר לא רק שמותר להניח את הסוכר על המשקה החם שזה נקרא כלי שני, אלא אפילו לשפוך מכלי ראשון, למשל אתה לוקח קומקום עם מים חמים ושופך על הסוכר, שלכאורה זה עירוי גמור ויש דעה שעירוי כמו כלי ראשון, אפילו הכי מותר לעשות את זה, כי הסוכר כבר מבושל ואין בישול אחר בישול. והרב ממשיך: **אבל חיי אדם כתב שנייח משקה החם תחילה לתוך הכלי, ואח"כ יניח הסוכר בתוכו.** הוא מחמיר שלא כדאי לעשות בעירוי אלא בכלי שני, כלומר שקודם כל ישים את המים ואח"כ את הסוכר. והבן איש חי כותב: **וטוב להזהר בזה, שאין פסידיא ולא טורח בזה.** הרב תמיד חושש לכל הדעות, ובפרט כאן שפוסק הלכות רבים. לפעמים בספרו רב פעלים סובר אחרת, אבל כאן שאומר הלכות לכל העולם, אם יאמר להם היתר אחד יעשו עשרה היתרים כאלה, לכן הוא כותב שטוב להחמיר בזה, שהרי אין הפסד וטורח לעשות את זה, אז במקום לשים את הסוכר ולשפוך עליו מים חמים, תשפוך מים חמים ואח"כ תשים את הסוכר. ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.

7. אמנם יש מקשים עליו בזה, אבל הם לא פותחים את הפוסקים ומקשים באויר, וא"כ אפשר להקשות מה שתמצא. היום יש אנשים כ"כ טפשים, שאומרים: מה שזה כל הספרים שהרב עובדיה הביא שם? הרי סברא אחת של הרב שלנו שזה כל הפוסקים האלה. חסרי דעת שכמותם, וכי לפוסקים לא היה סברא רק לרב שלכם?! צריך ללמוד כל הספרים האלה, ואח"כ להתמודד איתם ולענות ולהוכיח את זה.

8. היום אומרים "כלי הבישול", לא דעת ולא חבונה, מה יש לכלות בבישול?!... צריך לבטא קו"ף.

השבוע השיעור נמסר ע"י הגאון הרב

שיעור חום של "היד סולדת בו"

ד. ההלכה הבאה (ה"ה): **כל דבר שלא התבשל קודם השבת, אין שורין אותו בשבת בחמין שהיד סולדת בהם, אפילו אינו נימוח בשריה זו. אם שורה אותו במים חמים שהיד סולדת בהם, שאם רוצה לשתות מרגיש חם מדי, הרי זה כאילו מבשל אותו בשבת, ולכן אסור לשרות אותו עד שהמים יתקררו מעט.** כמה זה חמין שהיד סולדת בהם? פעם לא היו כלים למדוד את הגובה של החום. ובא הרב שלמה זלמן אוירבך ע"ה (שו"ת מנחת שלמה ח"א סימן צ"א אות ח), והוכיח ממה שאמרו בגמרא (חולין ח' ע"ב) שחום של בית השחיטה צונן ופחות מיד סולדת, ויצא לו שזה ארבעים וחמש מעלות. ויש חולקים על הראיה הזאת (עיין בשו"ת אור לציון ח"ב פ"ל הערה י"ב). **ובכל אופן בין ארבעים וחמש לששים וחמש מעלות זה נקרא "יד סולדת", לא פחות ולא יותר מזה.** וסימן לדבר "היד סולדת", ראשי תיבות בגימטריא ששים חמש. אבל תמיד אנחנו תופסים לחומרא, ארבעים וחמש מעלות. ואפשר ללמוד את זה מההמשך: **ודין חמין שהיד סולדת בהם, אין משערין באצבע, אלא כל שכרסו של תינוק נכזית בהם, חשיב יד סולדת בהם.** למה לא משערין באצבע? כי יש אנשים שהידיים שלהם מיובלות, ולא מרגישים חום בידיים ולא כלום, לכן משערין בכריסו של תינוק (שבת מ' ע"ב), שהוא טבעי איך שה' ברא אותו. **ואם תאמר, איך יידע האדם לשער בכך מדעתו.** וכי יקח תינוק עד שיבכה ויצעק...?! לא יתכן כדבר הזה. **לכן קח הכלל הזה בידך, כל היכא שזה החמין ראו לשתייה או לאכילה, שהאדם לא נמוע מכח ריבוי חמיותו, לא נחשב יד סולדת בו.** זה מסתבר מאד עם השיעור של הרב אוירבך שזה ארבעים וחמש מעלות, כי החום בפה של אדם בריא זה שלושים ושבע מעלות, ואם הוא חולה שלושים ותשע מקסימום, וא"כ עד ארבעים וחמש יכול לסבול את החום הזה, וזה לא נקרא היד סולדת בו, אבל אחרי ארבעים וחמש כבר עבר את הגבול, ואי אפשר לסבול את זה. לכן לא צריך כל פעם להביא מודד-חום, אלא השיעור שהיד סולדת זה שאדם לא יכול לשתות את זה. הרב חיים נאה (קצות השלחן בדי

- 4. בזמנו (בשנת תש"ף) הרב שך ע"ה עמד ביד אליהו, ואמר לאנשי הקיבוצים: במה אתם יהודים?! לא כיפור לא כשרות לא שבת ולא כלום. (הרב שך נולד בשנת תרנ"ח, ונפטר בשנת תשס"ב בן מאה וארבע. וא"כ היה אז בן תשעים ושנים). הוא דיבר דברים כדברונות, וכל המדינה רעשה, ולא רק המדינה אלא כל העולם רעש על זה, ובאו כתבים ועיתונאים מכל העולם ואמרו שהרב שך אמר שהם לא יהודים. למחרת היו צריכים לענות על זה, והביאו את חיים הרצוג נשיא המדינה, ואמר: הרב לא ראה שהידיים שלהם מיובלות והם עבדו בבנין הארץ... אבל יש גם גוים שעובדים בבנין הארץ, וכי הם נעשו יהודים בגלל זה?! וכי ידים מיובלות זה סימן ליהודי?! אדרבה זה סימן למומים, "או חרוץ או יבלת" (ויקרא כ"ב כ"ב)... מה אתה מבבל את המח?!
- 5. הרב כותב על חמין בלשון יחיד. כי פעם דיברו בלשון כזאת, וקראו לאוכל של שבת "חמין" בלשון יחיד. וגם הרב מונק כותב על מים בלשון יחיד. ככה קרא לזה.
- 6. לצורך חולה בוודאי מותר להשתמש במודד-חום (עם כספית) בשבת. ואנחנו נוהגים לכתחילה שאם יש חולה בבית ב"מ, להוריד את הכספית לאפס מערב שבת, כי יש בזה קצת משום מתקן מנא. אבל למעשה מותר להשתמש בזה, וגם אם הוא התמלא וצריך להוריד אותו עוד פעם, מותר לעשות את זה.

לשמיעת שמות הזוכים בהגרלה הגדולה

על שלש טליתות גדולות עם פתיל תכלת, התקשרו לקו התכלת שלושה 8

0799-1000-65

הגרלה חודשית על טלית קטן עם תכלת, לרצינים להתחיל בפעם הראשונה.

זוהרתם | ראיה - זכירה - עשיה

מעוניינים לדעת עוד על התכלת? שלחו מייל לכתובת: uzchartem613@gmail.com

חנואל הכהן שליט"א

ראש מוסדותינו הקדושים "חכמת רחמים" בברכה

נושאי השיעור:

- א. ברכת המזון בכוונה. ב. מתי 'ברכת המזון' חיובה מן התורה? ג. ספק ספיקא לברך במצוה מן התורה. ד. בירך ברכה"ת בלילה ואח"כ ישן אם מברך שוב בבוקר. ה. קטן שהגדיל לגבי ברכת המזון וברכות התורה. ו. מתי מברכים בספק דרבנן? ז. תענית מסיימת בצאת הכוכבים. ח. רבנו חיים בן עטר זצ"ל זיע"א.

הסיפור הזה, ואמר לו: ברכת המזון הצילה את החיים שלי, וכי לא מגיע לה שאברך אותה בכוונה כזאת?!

מתי ברכת המזון מן התורה?

י. הרב בן איש חי ע"ה כותב בשבועות האחרונים על הלכות ברכת המזון, ונאמר כמה עניינים עם כמה הסתעפויות בזה. אנחנו יודעים שלדעת מרן (סימן ר"ט ס"ג) ועוד הרבה ראשונים כל הברכות מדרבנן חוץ מברכת המזון היא מן התורה. ונפקא מינה לאדם שמשופק אם בירך או לא, בשאר הברכות שהם דרבנן אומרים ספק דרבנן לקולא ולא מברך, ובברכת המזון היא מן התורה צריך לברך. אבל לדעת מרן (סימן קפ"ו סעיפים א'-ב' וסימן קצ"ז ס"ד) דוקא בזמן שאכל ושבע, ברכת המזון מן התורה. והאמת שיש כמה שיטות ראשונים בזה, ולדעת הראב"ד (פ"ה מהלכות ברכות ה"ו) ועוד ראשונים אפילו אכל כזית בלבד חייב לברך מן התורה? אמנם הגאון ערך השלחן (סימן קפ"ד אות 1) כתב שהסכמת רוב הראשונים שאם אכל כביצה חייב מן התורה, אבל זה רוב הראשונים שהיו מצויים בזמנו. והרב ע"ה (ברכת ה' ח"ב פ"ד הערות 22-29) הביא שדעת רוב הראשונים כמו דעת מרן, שברכת המזון מן התורה דוקא כאשר שבע מהאכילה, אבל אם לא שבע אפילו אכל יותר מכזית וכביצה לא חייב מן התורה.

מי ששבע בצירוף שאר הדברים בסעודה

יא. האחרונים נחלקו במה שהתורה אמרה "ושבעת" (דברים ח"י), שצריך לשבוע מהאוכל וברכת המזון מדאורייתא, האם צריך לשבוע דוקא מהלחם או אפילו משאר הדברים בצירוף הכל? הרב בן איש חי (ש"א פרשת חקת אות י') כותב שאם אדם אכל ושבע לא מהלחם אלא בצירוף שאר הדברים בסעודה, ואח"כ הסתפק אם בירך ברכת המזון, לא מברך. וע"ע להרב געז ישי (מערכת ב' אות ר"ז). אבל הרב ע"ה (ברכת ה' שם הערה 23) הוכיח מרוב הראשונים שגם אם אכל ושבע מדברים אחרים חייב בברכת המזון מן התורה¹⁰. לכן למעשה הרב (שם ס"ה) פסק שאם אדם אכל כזית לחם ושבע בצירוף מה שבסעודה, ואח"כ הסתפק אם בירך או לא, מברך ברכת המזון. והטעם לזה, כיון שברכת המזון זו מצוה דאורייתא, והרב מכתם לדוד פארדו (חאו"ח סימן ג') כתב כלל שבמצוה דאורייתא עושים ספק ספיקא לברך, והאחרונים הסכימו לזה. והרי כאן יש ספק ספיקא לומר

9. אמנם כתוב בבבלי (ברכות כ"ג) ששקטן יכול להוציא גדול בשיעור דרבנן, ומשמע שאיכיל כזית וכביצה אם לא שבע זה מדרבנן. וכן אמרו שם בגמ' דרש רב עירא שאמר להם הקב"ה למלאכי השרת, וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת וכו', והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה. (ומזה לימד אדם שאם משתל במצוה יותר מהגריל זוכה לנשיאת פנים מאת הקב"ה וכן אמר דוד "כי בי חשק ואפלטוהו" וגו' כל הברכות הכתובות שם. ואם בינה שמעה זאת). אבל הראב"ד (שם) כותב שהבבלייתא הזאת לא להלכה. וכן דעת הרמב"ן (במלחמות ברכות שם).

10. אחת הראיות היפות לזה, הגמרא (ברכות מ"ח ע"א) מספרת שפעם המלכים הגיעו לסעודה אצל ינאי המלך, ובברכת המזון שאלו אותו: איפה הזקן שהיה מברך לנו? הם התכוונו לגיסו רבי שמעון בן שטח. ינאי התבייש כי הוא הרג את החכמים, וגיסו רבי שמעון בן שטח ברח שלא יהרג אותו. שאל את אשתו שלומציון: איפה אחיך? אמרה לו: אם אביא אותו אתה תיפגע בו. ינאי נשבע לה שלא יעשה לו כלום. רבי שמעון בן שטח בא לשם, וינאי ביקש ממנו שיברך להם. אמר לו: וכי אגיד "ברוך שאכל ינאי וחבריו"? הביאו לו לשותות כוס יין, ועשה להם זימון. הגמרא אומרת "רבי שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעבד", כלומר לשיטת עצמו הוא עשה את זה, כי להלכה צריך לאכול לפחות כזית לחם בשביל לברך לאחרים ברכת המזון. והתוספות (שם בד"ה עד שיאכל) ועוד ראשונים הקשו על זה, שהרי גם אם היה אוכל כזית לחם זה לא מספיק להוציא אותם ידי חובה בברכת המזון, כי כזית זה רק חיוב מדרבנן, ומסתמא ינאי והמלכים אכלו סעודה גדולה עם מעדנים ומגדנות וחייבים מדאורייתא. ואם הלהכה צריך לשבוע דוקא מהלחם ולא משאר הדברים בסעודה, אי"כ מה קושיית התוספות ושאר הראשונים על זה. והרי אפשר לומר שהמלכים אכלו רק כזית לחם ובעיקר אכלו משאר הדברים כמו בשר וקבב וצלי כתף וכדו', וכיון ששבעו בצירוף דברים אחרים וחייבים מדרבנן, לכן רבי שמעון בן שטח היה יכול להוציא אותם ידי חובה. אלא מכאן מוכח שאם אדם אכל כזית ושבע בצירוף דברים אחרים, חייב בברכת המזון מן התורה.

ברשות מרן ראש הישיבה, אע"פ שאינו כאן כבודו כאן. ומזכה הרבים רב הפעלים הרב יוסף בא-גד שיחיה ויראריך ימים בבריאות, ויפוצו מעיינותיו חוצה בארץ ובכל רחבי תבל, אמן כן יהי רצון.

אין פ"א סופית בברכת המזון

ז. במוצאי השבת שעברה מרן ראש הישיבה שליט"א אמר שאין פ"א סופית בברכת המזון, ולכן אומרים "הרחמן הוא ירפאנו רפואה שלימה" בלבד, ולא ממשיכים רפואת הנפש ורפואת הגוף, ו"רפואה שלימה" כולל הכל. (עיי' בעלון הקודם אות ט'). ובאמת שעוד אחד מן הראשונים הגאון התשב"ץ (תשב"ץ קטן סימן שט"ו) תלמידו של מהר"ם מרוטנברג כתב את זה, שאין פ"א סופית בברכת המזון, ולכן כל מי שמברך ברכת המזון בכוונה לא ישלטו בו מלאכי שצף קצף וחמה כלל. וגם ברצה והחליצו לא אומרים "ואף שאכלנו ושתינו", וגם לא אומרים והגם, אלא "וגם", וכמו שמרן אמר שם.

אני שמעתי והפנמתי

ח. הרב זילברשטיין שליט"א באחד מספריו הביא סיפור נפלא, שפעם רב אחד נסע לשליחות מצוה לארצות הברית, והגיע להתארח אצל גביר אחד שם. והנה בסיום ארוחת ערב, הגביר לובש את הגארטל והכובע שלו, ומברך ברכת המזון באריכות ובכוונה גדולה ממש, הרב חשב בלבו: אם ברכת המזון נראית ככה, על אחת כמה וכמה תפלת שמונה עשרה. למחרת התפלל איתו תפלת שחרית, וראה שמתפלל ב"שערי זריזות" נפלאה, "ויאמר לקוצרים ה' עמכם" (רות ב' ד). הרב חשב אולי הוא ממנה לעבודה, אבל ראה שאותו הדבר גם בתפלת מנחה וגם בתפלת ערבית. והנה בארוחת הערב, ראה שוב שמברך ברכת המזון בכוונה ובאריכות גדולה. הרב פנה אליו ושאל אותו: מאי האי? וכי ברכת המזון טובה יותר מתפלת שמונה עשרה?! והרי גם רבנים גדולים לא מברכים כמון. ואפילו בערב כיפור לא מברכים ברכת המזון כזאת. הגביר ענה לו: אני אספר לך סיפור, בזמן שהייתי ילד למדתי ב"חידר" בפולין, והנה יום אחד הגיע אלינו למסור דרשה הגאון מהר"ם שפירא (מייסד דף הוימו). תוך כדי הדרשה, הרב אמר לנו: ילדים מתוקים, אני רוצה לומר לכם סגולה לשמירה מהגאון התשב"ץ, שכל מי שמברך ברכת המזון בכוונה לא ישלטו בו מלאכי אף וחמה ושצף וקצף, כי מי שמודה לה' הוא שומר אותו. ולכן אין פ"א סופית בברכת המזון. הרב סיים את הדרשה, והלך משם. אמנם הרבה שמעו את זה, אבל אני שמעתי והפנמתי. ומאז התחלתי לברך ברכת המזון בכוונה גדולה מלה במלה.

"ברכת המזון הצילה את החיים שלי"

ט. ביני וביני פרצה מלחמת העולם השנייה והשוואה (לא תקום פעמיים צרה), וגם הגביר הזה היה במחנות שם בתנאים קשים עד שהגיעו לשערי מות. יום אחד הרגיש שהוא מתמוטט, הלך לפינה וצעק: רבנו של עולם, לפני עשרות שנים הגיע אלינו מהר"ם שפירא, ואמר שיש הבטחה של התשב"ץ שמי שמברך ברכת המזון בכוונה לא ישלטו בו מלאכי שצף קצף וחמה כלל, ואני מקפיד על זה. והנה עכשיו אני נמצא בין חיות טרף שמלאכי שצף וקצף קטנים לידם, והרי זו הבטחה של הגאון תשב"ץ, אנה תפרע את הצ'ק הזה. למחרת הגרמנים אספו קבוצה לתאי הגזים ל"א", והוא היה ביניהם. הם היו מעבירים אחד אחד, ולפני כן שואלים אותו שאלה מסויימת. והנה הגביר עומד בתור שם, ומי שעומד מאחוריו אומר לו: אם ישאלו אותך מה המקצוע שלך, תגיד להם שאתה טבח ואני העוזר שלך. אמר לו: אני לא טבח באמת. אמר לו: בכל אופן כולם הולכים למקום שלא חוזרים משם, תגיד להם ככה. הסכים. הגיע התור שלו, שאלו אותו: מה המקצוע שלך? אמר להם: אני טבח ומי שמאחורי העוזר שלי. אמרו לו: הטבח שלנו קיבל קלקול קיבה וכבר שבועיים אין לנו אוכל, ואנחנו צריכים טבח שיבשל כאן. שלפו את שניהם משם, והוא היה הטבח וכילכל את עצמו ואחרים. וב"ה ניצל משם, "והיתה לו נפשו לשלל" (ירמיה כ"א ט'). הגביר סיים את

בית ההוראה כסא רחמים
בנשיאות מרן רה"י רבנו מאיר מאזוז שליט"א
וענה אלפוני בבל נשא הלבית
02-5353-383
מס' 12:00-24:00 ו' זמרי ח"י: 00:30 026 לפני כניסה / 24
מס' 02-5353-383
www.beth.org.il
בית ההוראה

הבית"ל כלל ד' אות י"ו) כותב שהולכים אחרי הסוף, ולכן הקטן שעשה בר מצוה יכול להוציא גדול ידי חובה, והגר חייב לברך ברכת המזון¹⁵. **למעשה הרב ע"ה** (ברכת ה' ח"ב פ"ד הערה 76) **כותב שהולכים אחרי התחלת הסעודה, כי הברכה לא רק על השביעה אלא גם על הנאת החיך¹⁶, ולכן הגר לא יברך ברכת המזון, כי הנאת החיך שלו היתה בזמן שהיה עדיין גוי¹⁷, והקטן מברך רק מדרבנן ולא מהתורה, כי הנאת החיך שלו היתה בזמן שהיה קטן, ולא נחשב בר חיובא מן התורה. לכן הוא לא מוציא גדול ידי חובה, ואם נסתפק לא יברך ברכת המזון.**

קטן שהגדיל לגבי ברכות התורה

יד. נפקא מינה אחרת על קטן שהגדיל, לגבי ברכות התורה. **מרן הרב עובדיה ע"ה** (שו"ת יביע אומר ח"ג סימן כ"ז אות י"א ובמילואים שם) **כותב שבאותו היום שהקטן עושה בר מצוה, לא יתפלל ערבית בפלג המנחה אלא בצאת הכוכבים, וגם יכוין לפטור באהבת עולם את ברכות התורה, שהרי יש אומרים שברכת התורה זה מן התורה, וא"כ בזמן שבירך בבוקר לא היה בר חיובא (או שהיה תרי דרבנן ולא יכול להוציא חד דרבנן, או שהיה קטן ולא היה לו חיוב בכלל), ולא יכול להתפלל בלי ברכות התורה. לכן יתפלל בצאת הכוכבים ויכוין באהבת עולם על ברכות התורה. והעיר שם הערה יפה לגבי תפלת ערבית, שהרמ"א (דרכי משה סימן נ"ג אות ג') כתב שאם קטן עושה בר מצוה ביום שבת, לא נותנים לו לעלות חזן בערבית של שבת, כיון שאנחנו מתפללים מבעוד יום לפני צאת הכוכבים, והוא לא יכול להוציא אחרים ידי חובה, כי התוספת שבת היא על השבת בלבד כמוכן. והרב ע"ה מפלפל בזה לגבי החיוב בתפלת ערבית, שהרמ"א לא העיר בזה. אבל יש עוד הערה, שהרמ"א לא התייחס לענין ברכות התורה בכלל, ומשמע מדבריו שאין בעיה בזה. ולכאורה לפי המהלך הזה היה צריך לומר לקטן שבאותו היום יתפלל ערבית מאוחר, כדי שיוכל לכוין לפטור את ברכות התורה. אותו הדבר וכ"ש לגבי קידוש, שלא יעשה את הקידוש מוקדם אלא דוקא בצאת הכוכבים, כי הקידוש זה מהתורה, ולפני צאת הכוכבים הוא לא בר חיובא ולא יוצא ידי חובה¹⁸. ולכן גם בצרפת וכדומה, על אף ש"צאת הכוכבים" בשעה מאוחרת, לכתחילה יקפיד נער זה לעשות הקידוש אחר צה"כ.**

ספק במצוה דרבנן לקולא ולכן מברך עליה

טו. עכ"פ נמצינו למדים שבספק דאורייתא שזה ברכת המזון צריך לברך, ובספק דרבנן שזה בשאר הברכות ספק ברכות להקל ולא צריך לברך. אבל לפעמים גם בספק דרבנן צריך לברך. למשל בהבדלה בברכת בורא מאורי האש, שאסור לברך על אש של גוים (ברכות נ"א ע"ב), והגמרא (שם נ"ג ע"א) אומרת שאם מחצה גוים ומחצה ישראל אפשר לברך על האש. וכאן מסתערת קושיא עצומה, איך אפשר לברך? והרי ספק ברכות להקל. **מורנו הרב ע"ה** (ברכת ה' ח"ב פ"ב ס"ח ובהערות שם) **חידש חידוש ויסד כלל נפלא מאד, כאשר אדם מסתפק אם**

15. הוא הביא ראייה לזה מדין אונן ל"א שפטור מכל המצוות, וישב לאכול ואח"כ קברו את המת, הפתחי תשובה (י"ד סימן ש"מ סק"ה) כתב בשם כמה אחרונים שאם הוא עדיין שבע מהאכילה חייב לברך ברכת המזון. ולכן גם לגבי קטן שנעשה בר מצוה, אפילו שאכל בזמן שלא חייב מן התורה, כיון ששבע מאותה סעודה חייב לברך ברכת המזון מן התורה, ולכן יכול להוציא גדול ידי חובה, וכן אם מסופק אם בירך חייב לברך. וא"כ הוא הדין לגבי גר צדק, חייב לברך ברכת המזון. אבל הרב ע"ה (ברכת ה' ח"ב פ"ד הערה 76) ומרן זצ"ל (שו"ת יביע אומר ח"ג סימן כ"ז אות ד') דחו את הראיה הזאת, וכתבו שיש הבדל בין אונן לקטן וגר, כי הגר והקטן בזמן שאכלו היו פטורים לגמרי, הגר כי היה עדיין גוי והקטן כי הוא פטור ע"פ דין תורה, ואילו האונן היה בר חיובא רק שהיה פטור בגלל דבר צדדי שעסק בנפטר, וזה נקרא "אריא הוא דרביעי עליה", ולכן כאשר הדבר הצדדי הוסר וקברו את המת הוא מחוייב לברך. וזה לא שייך בקטן ובגר שפטורים מחמת עצמם. ובפרט שגם באונן יש פוסקים שלא יברך. ולהלכה אונן גם אחר הקבורה לא מברך.

16. אם לא היתה לו הנאת החיך לא היה מברך בכלל. כמבואר בברכות (מ"ה ע"ב) גבי אוכל דברים המרים, שלא מברך לפניהם, וא"כ גם לאחריהם אינו מברך. המשנה (נדה נ"א ע"ב) אומרת: כל דבר שטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו, ואם לא טעון ברכה לפניו גם לאחריו אינו מברך. ולכן לא מברך גם ברכה אחרונה אפילו ששבע מזה (ברכת ה' ח"ב פ"ד הערה 76).

17. ויש לפלפל עוד בגר שאכל בשר סמוך לטבילה, אם לאחר שנתגייר (והוא בתוך שש טעות לאכילת הבשר) רשאי לאכול ארוחה חלבית. ואכמ"ל.

18. הרב (ביביא שם אות ו') מחדש עוד **לגבי ברכת הלבנה, שאם נעשה בר מצוה באמצע החודש למשל ב"א ב"ב וכדו', ולפי הספרדים אפשר לברך את הלבנה אחרי שבעה ימים מהחודש (ש"ע א"ח ס"י תכ"ו ס"ד), צריך לחכות עד שיגיע החיוב שלו, ויברך אז בצאת הכוכבים.**

שחייב לברך מן התורה, שמא כדעת רוב הראשונים שאם שבע בצירוף דברים אחרים חייב מן התורה, ואפילו תאמר שצריך לשבוע רק מהלחם, שמא כדעת הראב"ד ודעימיה שכבר בכזית חייב בברכת המזון מן התורה. לכן במקרה הזה חייב לברך ברכת המזון. **וגם מרן הרב עובדיה ע"ה** (שו"ת יחווה דעת ח"ו עמ' ס"א בהערה) **פוסק ככה.**

בירך ברכה"ת בלילה ואחר זמן חזר לישן האם מברך שוב בבוקר?

יב. הלכה אחרת שלמדו מהספק ספיקא הזה. פעם בזמן מלחמת המפרץ בזמן שהיינו תלמידים בישיבה, בדרך כלל אנחנו הולכים לישון בלילה וקמים בבוקר לתפלה, אבל בזמן המלחמה היינו מתעוררים בלילה מהסקאדים בבבלה, ולא יושבים בטלים או שומעים את המנגינות השקטות¹¹, אלא נוטלים ידים מברכים ברכות השחר וברכות התורה וקוראים תהלים, ואח"כ חוזרים לישון. **אבל התעוררה לנו שאלה אם בבוקר צריך לברך שוב ברכות התורה או לא.** והספק בזה, כי מצד אחד לדעת המקובלים אם בירך ברכות השחר אחרי חצות הלילה זה נחשב יום (עיין כה"ח סי' מ"ז אות מ"ט)¹², וממילא זה פוטר את כל היום, ומצד שני במציאות זה לילה. **שאלנו את מורנו הרב משה ע"ה, וענה לנו שצריך לברך בבוקר שוב ברכות התורה.** והטעם לזה, כיון שלפי רוב הראשונים כמו הרמב"ן (ספר המצוות סוף חלק עשין מצוה שט"ו) ועוד, ברכות התורה זה מן התורה, והרי לדעת רוב הפוסקים אפילו ישן שינת קבע ביום (לא שינת עראי) זה נחשב הפסק וצריך לברך ברכות התורה¹³. נמצא שיש לנו ספק ספיקא בזה, שמא לפי המציאות שזה לילה צריך לברך שוב בבוקר, וגם אם נאמר שע"פ הקבלה זה בחינה של יום, שמא כדעת רוב הראשונים שגם בשינה ביום צריך לברך (וגם לפי המקובלים אפשר שזה רק בחינה של יום, ולא שישתנו הדינים של ברכות התורה). לכן הרב היה מורה לנו שאם אדם קם אחר חצות הלילה, קרא ברכות השחר וברכות התורה, למד תורה ונרדם בחזרה, בבוקר חייב לברך שוב ברכות התורה. הרב כתב תשובה על זה, ונדפסה בשו"ת תפלה למשה אחרי פטירתו (תפ"מ ח"ד סימן ב'). **וככה פוסק מרן הרב עובדיה ע"ה** (שו"ת יביע אומר ח"ח ח"א"ח ס"ה).

חיוב ברכת המזון בגדלות על מה שאכל בקטנותו וכן בגר שהתגייר

יג. אמרו שלהלכה ברכת המזון מן התורה דוקא שאדם שבע מהאכילה, ואם לא שבע הברכה רק מדרבנן. שאלה מעניינת שהאחרונים דנים בה, ואמנם היא לא כ"כ מצויה אבל היסוד שלה מתפשט לכמה עניינים בזה. **רבי עקיבא איגר ע"ה** (בהגהותיו לש"ע א"ח סימן קפ"ז ס"ב) כתב לחקור **בנער שאכל ושבע בערב הבר מצוה שלו סמוך לשקיעה, ואחרי צאת הכוכבים בא לברך ברכת המזון, והרי לפני שנעשה בר מצוה החיוב היה מדרבנן או מחינוך, ואחרי שנעשה בר מצוה חייב מן התורה. האם הולכים אחרי סוף האכילה וכוין שהוא שבע וחייב מן התורה יכול להוציא גדול¹⁴, או שהולכים אחרי ההתחלה שהיה חייב מדרבנן ולא יכול להוציא גדול.** ואותה השאלה באותו מקרה שאכל בהיותו קטן וברך בצאת הכוכבים שכבר נעשה גדול, אלא שמוספק אם בירך, האם צריך לברך או לא. וכו"ב החזון איש (תאו"ח סימן כ"ח אות ה') **כתב לגבי גר צדק, שאחרי שעשה את כל ההכנות ולמד הכל, ישב לאכול וא"כ מל וטבל, ושוב נזכר שלא בירך ברכת המזון.** האם הולכים אחרי הסוף וחייב בברכת המזון, או שהולכים אחרי ההתחלה ופטור מלברך? **הגאון שדי חמד** (אסיפת דינים מערכת

11. באותו זמן הרבה תלמידים פחדו וחזרו לביתם, אז אמר לנו מוה"ר הגר"מ לוי זצ"ל שבני ברק עיר התורה, היא המקום הכי מוגן, ובפרט שאתם לומדים בישיבתנו הקדושה "כסא רחמים" שמרן הגה"ק רבנו מצליח מאוזן זצ"ל סוכן עליה כנפיו לשמרה מנגע ומפגע רע. אלו היו דבריו ע"ה.

12. אם אדם רוצה שיהיה לו היום ארון, יקום אחרי חצות הלילה ויקרא ברכות השחר, וע"פ הקבלה זה נחשב בחינה של יום...

13. מרן בבית יוסף (סימן מ"ז) הביא דעת רוב הראשונים, אבל בסוף הביא דברי האגור (סימן א') שכתב שלא נוהגים בזה, ואפילו ישן שינת קבע ביום לא מברך ברכות התורה, כי זה מועיל מהבוקר עד השינה בלילה. ובשלחן ערוך (שם ס"א) כתב בסתם שצריך לברך ברכות התורה, והוסיף שיש אומרים שלא לברך, "וכן נהגו". ואנחנו לא מברכים בשינה ביום ע"פ המנהג הזה. והיום נתגלה שגם הרא"ה (פקודת הלויים ברכות י"א ע"ב) והרשב"ץ (עיין בשו"ת הרשב"ש סימן תר"ג) סוברים שלא לברך.

14. אני לא נכנס כאן לענין חזקה דרבא (נדה מ"ז ע"א), אלא באופן שברור שהוא גדול.

ספר

שונה הלכות

לעילוי
נשמה

להצלחה

לברכה

בתרומה של 360 ₪ אתה יכול לשמח את יקירך!
ניתן לבחור עמוד של הלכה יומית בתאריך המיוחד לכם להנצחה או לברכה בספר "שונה הלכות" הנדפס על ידי המוסדות.
הספר מופץ באלפי עותקים ומחולק חינם לבתי כנסת ושיבות בארץ ובחו"ל.

למסירת שמות יקירכם התקשרו:
052-7130554 | 08-6727523

גבאי בתי כנסת המעוניינים בספר, יכולים להתקשר למספר הנ"ל.

בירך או לא, אם הברכה מדרבנן אומרים ספק ברכות להקל, אבל כאשר הספק לא בברכה אלא במצוה, ויש כמה תנאים בשביל לקיים את המצוה הזאת, אלא שאדם מסופק אם התנאים האלה נמצאים או לא, במקרה כזה אומרים ספק דרבנן לקולא, ואפשר לקיים את המצוה וממילא גם לברך עליה, כי ספק דרבנן לקולא. למשל בספירת העומר, התוספות (מנחות ס"ו ע"א בד"ה זכר) כתבו שבימינו אפשר לספור ולברך בבין השמשות, ולכאורה זמן ספירת העומר בלילה ובין השמשות ספק יום ספק לילה, למה לא אומרים ספק דרבנן לקולא? אלא כיון שמצד דין ספק דרבנן לקולא אפשר לקיים את המצוה גם בזמן של ספק, א"כ אפשר גם לברך על המצוה הזאת. אותו הדבר לגבי ברכת מאורי האש, כיון שזה מחצה על מחצה ספק דרבנן לקולא ואפשר לקיים את המצוה, א"כ אפשר גם לברך עליה בורא מאורי האש. והרב פוסק ככה גם לגבי מים שספק אם נעשתה בהם מלאכה, שאפשר ליטול בהם ולברך עליהם¹⁹. וגם לגבי ברכת כהנים בתפלת נעילה בבין השמשות, שאפשר לברך²⁰.

אדם לא יכניס את עצמו לספק בידים

טז. אבל לפעמים אפילו שאומרים ספק דרבנן לקולא, בכל זאת אנחנו מחמירים בזה. למשל מה שאמרנו לגבי ספירת העומר בבין השמשות, הר"ן (סוף פסחים) כתב שעדיף לא לספור בזמן הזה, כי "לא מחית איניש נפשיה לספיקא" (בדריים י"ט ע"א), כלומר האדם לא מכניס את עצמו לספק, ולכן עדיף לחכות עד הלילה (עי' ש"ע סי' תפ"ט סעי' ב), וזה לא דומה לברכת כהנים של נעילה, כי שם אין זמן אחר ואם לא יברך עכשיו יפסיד אותה, אבל כאן אפשר לחכות כמה דקות עד הלילה, ויוכל לברך ספירת העומר בלי ספק בזה. וגם התוספות (מנחות שם) שכתבו שאפשר לברך בבין השמשות, נסמכו על עוד טעם משום דבעינן "תמימות" ואם סופר בבין השמשות זה תמימות ממש. אבל בלאו הכי לא עושים את זה.

כל תענית מסתיימת בצאת הכוכבים

יז. מאי נפקא מינה? הגמרא (תענית י"ב ע"א) אומרת שכל תענית שלא שקעה עליו חמה אינה תענית, כי צריך שתשקע עליו השמש. ולכאורה התעניות הן מדרבנן וספק דרבנן לקולא, וא"כ כל תענית תהיה עד השקיעה בלבד. אבל מרן בשלחן ערוך (סימן תקס"ב ס"א) פסק שהתענית עד צאת הכוכבים, ואסור לאכול בבין השמשות. למה לא נאמר ספק דרבנן לקולא ויהיה מותר לאכול מיד אחרי השקיעה? התשובה לזה, לפי דברי הר"ן שכתב "ולא מחית איניש נפשיה לספיקא", ולכן צריך לחכות עד צאת הכוכבים, כדי לצאת מידי כל ספק בזה. אותו הדבר כתב רבנו אלחנן (בתוספותיו עבודה זרה ל"ד ע"א בד"ה מתענין): פוק חזי מאי עמא דבר, שמתענים עד צאת הכוכבים, כי לא מחית איניש נפשיה לספיקא. וגם התוספות (זבחים ג"ו ע"א בד"ה מנין, ומנחות כ"ע ע"ב בד"ה נפסל) כתבו: קבלה בידינו ומנהג אבותינו בידינו שכל תענית זה עד צאת הכוכבים. וע"ע בהקדמת המאירי לספרו מגן אבות ובשו"ת מן השמים (סימן ט"ו). וגם האור זרוע (ח"ב סימן ת"ד) כתב ככה²¹. והראב"ה (תענית סימן תנ"ח) כתוב: אמנם הגמרא אומרת כל תענית שלא שקעה עליו חמה, אבל לא מספיק תחילת שקיעה אלא צריך

19. מרן (סימן ק"ס ס"א) כתב שאפשר לברך על מים שספק אם נעשתה בהם מלאכה, וכף החיים (שם אות ג) כתב שיטול בהם ידיים בלי ברכה כי ספק ברכות להקל. אבל ע"פ הכלל הזה, הרב ע"ה (שם הערה 23) מכריע שאפשר לברך עליהם, שהרי אם נעשתה בהם מלאכה פסולים מדרבנן, וכיון שמדין ספק דרבנן לקולא אפשר ליטול בהם, ממילא אפשר גם לברך עליהם. וגם מרן הרב עובדיה ע"ה (שו"ת יחווה דעת ח"ו סימן לא) פוסק ככה. 20. זה דבר נפלא ששמענו מהרב ע"ה. בכל שנה ביום כיפור בבין השמשות יש ייחוסים בבתי כנסיות, כי באמצע תפלת נעילה הגיע בין השמשות, ומסתפקים אם לברך ברכת כהנים או לא, כי זמן ברכת כהנים זה רק ביום. מרן הרב עובדיה ע"ה (שו"ת יחווה דעת ח"ו סי' מ) עשה כמה ספיקי ספיקות בזה, וכתב שגם אם הגיעו לשעה ששקעה כבר השמש אפשר לברך. וגם מרן ראש הישיבה שיבדל לחיים טובים וארוכים (בהערות א"מ הארוכות בס"י תרכ"ג ס"ק) כתב הסבר לומר שאפשר לברך. מורנו הרב משה ע"ה תמיד היה מתלבט בזה, אבל בשנים האחרונות מצא פתרון ע"פ הכלל הזה, כי הוא כתב בתשובה כתב-יד להוכיח מהראשונים שהאיסור לברך ברכת כהנים בלילה זה מדרבנן, וממילא כיון שבין השמשות זה ספק יום ספק לילה הרי ספק דרבנן לקולא, וכיון שאפשר לקיים את המצוה ממילא אפשר גם לברך עליה. וככה היה מורה למעשה בדבר הזה.

21. שם הוא הביא דברי רש"י (תענית י"ח ע"ב בד"ה המתענה) שהתענית עד החשיכה, וכתוב: ומיהו אם יצאו שלושה כוכבים לא צריך לחכות עד שחשיכה כי זה לילה. מרן שליט"א (חוברת אור תורה טבת תשנ"ד סימן ל"ג) כתב שרואים מדברי האור זרוע בהבנת רש"י שחשיכה זה צאת הכוכבים, אלא שהוא מוסיף שאם יצאו שלושה כוכבים זה נקרא לילה.

שיהיה לילה ודאי. רבי אליעזר ממיץ בעל ספר היראים (סו"ס רע"ד) כתב שיטה חדשה בבין השמשות, ולדעתו שלושת רבעי מיל של בין השמשות שכתוב בגמרא (שבת ל"ד ע"ב) זה לפני השקיעה. והוא כותב: לדידי מובן מה שהגמרא אמרה שצריך שתשקע עליו השמש, כי השקיעה זה ודאי לילה²². לומדים מזה שגם לדעתו התענית מסתיימת בלילה ולא בבין השמשות. ומה שכתוב בפסחים (ג"ד ע"ב) שבין השמשות של תשעה באב אסור באכילה מה שאין כן שאר תעניות ציבור, הסבירו הראשונים ששם מדובר בכניסת הצום, אבל ביציאתו חייבים להתענות עד צאת הכוכבים, כ"כ בתוס' רבנו אלחנן (ה"ל שם) ובתוס' (שם) ע"ש ועוד ראשונים. מי שרוצה להרחיב את הדברים בזה, יעיין בשו"ת תפלה למשה למורנו הרב ע"ה (ח"ה חאו"ח סימן ח'), ושם הביא שדעת רוב ככל הראשונים (חוץ מאחד) שבתענית ציבור חייבים להתענות עד צאת הכוכבים. וכולם מעידים שהמנהג ככה. ע"ש. וכך הורו תמיד להלכה ולמעשה מרן הרב עובדיה זצ"ל ולהבה"ח מרן ראש הישיבה שליט"א, ואין לשנות. אם התענית חלה בערב שבת כמו עשרה בטבת, הראשונים נחלקו עד מתי מתענים בזה (עיין בשו"ת תפלה למשה שם), ולדעת מרן (סימן רמ"ט ס"ד) גם כאן מתענים עד צאת הכוכבים. ולא רק בתענית ציבור, אלא גם בתענית יחיד מתענים עד צאת הכוכבים, ולכן אדם שיש לו יארצי"ט ביום ששי וכדו', הרב ע"ה (מנחות אהבה ח"א פ"ב ס"ח) כותב שצריך להתענות עד צאת הכוכבים²³. וכ"ש תעניות ציבור רגילות שמתענים בהם עד צאת הכוכבים.

הילולת אור החיים הקדוש זיע"א

יח. השבוע יום ההילולא של אור החיים הקדוש, זכותו תגן עלינו ועליכם ועל כל ישראל. הוא היה קודש קדשים, ונאמרו עליו דברים מדהימים. רבי ישראל בעל שם טוב הקדוש מעיד עליו דברים גדולים, עד שרצה מאד להיפגש איתו, ואמר שאם היו נפגשים היו מביאים את המשיח, כי נשמתו של אור החיים הקדוש היא רוח דוד באצילות, ונפש הבעל שם טוב הקדוש היא נפש דוד באצילות, וע"י התקשרותם יחד תבוא הגאולה (אמרות צדיקים פ"א עמ' ג"ד לרבי אהרן פרלוב זצ"ל). אבל כמה שניסה להגיע לארץ הקודש להיפגש עם אור החיים, מעשה שטן הפריע ולא עלתה בידו. רואים מכאן נשמתו הגדולה מאד²⁴. לכן כדאי מאד ללמוד בספרים שלו, ובמיוחד בספר "אור החיים" על התורה, שזה ספר נפלא מאד, והבעל שם טוב ציוה ללמוד אותו. הרב חיד"א (שם הגדולים מערכת ספרים בערך אור החיים) מספר שהיה מסתובב בערי פולניא, וכתוב: ראיתי שלומדים שם הרבה בספרי אור החיים, כי רבי ישראל בעל שם טוב גילה להם על גודל נשמתו של אור החיים הקדוש. היום אנשים מחפשים כל מיני סגולות, "והייתם לי סגולה" (שמות י"ט, ה'), עם ישראל זה עם של סגולות... והסגולה הכי גדולה זה ללמוד תורה. אבל הרבה אנשים שלמדו תורה בספר אור החיים, ראו ישועות ודברים נפלאים. ובמיוחד שבזה לומד תורה ורואה

22. לפי זה מורנו הרב ע"ה (מנחות אהבה ח"א פ"ה הערה 7) הסביר מה שברוב ערי הארץ עושים תוספת שבת עשרים דקות לפני השקיעה, ואפילו שמעיקר הדין מספיק להוסיף חמש דקות בלבד, אלא שחוששים לדעת היראים ששלושת רבעי מיל של בין השמשות זה לפני השקיעה, והרי לפי הרמב"ם שהמיל זה עשרים וארבע דקות א"כ שלושת רבעי מיל זה ח"י דקות, ולכן מוסיפים תוספת שבת עוד שתי דקות, ועושים עשרים דקות לפני השקיעה. בירושלים נוהגים ארבעים דקות, ובחיפה נוהגים חצי שעה. מרן ראש הישיבה שליט"א (בשו"ת תפלה למשה ח"ז עמ' ר"מ בהערה) נתן סימן לזה, בפסוק בפרשת השבוע "ותרועת מלך בו" (במדבר כ"ג כ"א), תרועה זו התקיעה בשופר על כניסת השבת (שבת ל"ה ע"ב), מ-ל-ך זה ארבעים שלשים עשרים, ורומז לשבת שנקראת "שבת המלך" (הרמב"ם פ"ל מהלכות שבת ה"ב). בגר"בא נוהגים לתקוע בשופר לפני כניסת השבת עד היום. לאחרונה הייתי שם, וראיתי את הרב הראשי רבי חיים ביתאן שליט"א עולה על גג בית הכנסת של רבי יצחק חורי (שנקרא "עליל"), ותוקע תקיעות בשופר להודיע על כניסת השבת. בשנה שעברה הגיעו לשם רבני אירופה, ועמדו נפעמים שמנהג מזמן התלמוד נשמר עד היום.

23. אבל כיון שלא טוב להתענות ביום ששי (עיין מנח"א ח"א פ"ב הערה 29, בשם הרוקח ועוד פוסקים ושכן משמע בשער הכוונות), לכן צריך לעשות תנאי ולומר שהתענית תהיה עד פלג המנחה או עד סמוך לשבת, כדי שלא יכנס לשבת שהוא מעונה, ויוכל לטעום משהו לפני כניסת השבת. אולם אם כבר נהג בתענית יום פטירת הוריו יום שלם כמה פעמים ולא התנה שאם יחול ביום ששי מתענה עד לפני שתכנס שבת, יש לדון מדין נדר ואכמ"ל.

24. הרב חיד"א שהיה מתלמידיו כותב על עינו הגדול בתלמוד (שם הגדולים מערכת גדולים בערכו). ויותר מזה הוא כותב שלמד אצלו בישיבה, וגם אחרי שנפטר היינו שומעים את קולו בבית מדרשו, כלומר הנשמה שלו היתה באה לישיבה ללמוד שם, והיו שומעים את קולו בתוך בית המדרש.

מאשר", מלשון אישור וחוזק. **אדם חושב שהוא מחזיק את התורה, אבל למעשה התורה היא שמחזיקה אותו.**

יהי רצון שהקב"ה ישלח רפואה שלימה, לעטרת ראשנו מרן ראש הישיבה רבנו מאיר נסים בן כמסאנה, אל נא רפא נא לו, אל נא רפא נא לו, ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו. שהקב"ה יתן לו בריאות איתנה ונהורא מעליא, ויארץ ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, אורך ימים ושנות חיים, וימשיך ללמדנו דעת²⁶, ולהנהיגנו עד ביאת המשיח ועד בכלל. ונזכה לגאולה הקרובה במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

מי שברך אבותינו הקדושים הוא יברך את כל הקהל הקדוש הזה גדולים וקטנים, וכל השומעים בכל המקומות וכל הקוראים את העלון, כל אשר יעשו ויצליחו ובכל אשר יפנו ישכילו. ויקויים בהם ברכת כהנים: "יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחנך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום, ושמך את שמי על בני ישראל ואני אברכם". שתזכו לרפואה שלימה ובשורות טובות, וכן יהי רצון ונאמר אמן.

26. מלבד מה שמדפיסים את העלון "בית נאמן" קרוב למאה אלף עותקים, אנשים מקבלים אותו גם במיילים, ואתם לא יודעים כמה בקשות אנוחנו מקבלים מאנשים שרוצים להצטרף לעלון, וכולם כותבים לנו "גם אנחנו רוצים את העלון המתוק בית נאמן". כולם נהנים מהעלון המתוק הזה, ומדבריו המתוקים של מרן ראש הישיבה שליט"א. בדרך כלל שולחים את המיילים ביום רביעי, ואם קורה שהעלון מתאחר קצת שעתים-שלוש, מיד מגיעים הרבה מיילים זועמים: למה העלון לא הגיע עדיין?... כולם אוהבים את הדברים של מרן ראש הישיבה ונכספים אליהם.

חידושים מדהימים שנאמרו ברוח הקודש. ויבורך גבר הרב ברק בן ניסן הי"ד חתנא דבי נשיאה מרן הראשון לציון ורבה של ירושלים הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א, שפועל רבות להפצת תורת האור החיים הקדוש.

ארבע הקבוצות בעם ישראל

יט. אור החיים הקדוש כותב בפרשה (במדבר כ"ד ה') שיש ארבע קבוצות בעם ישראל: **קבוצה אחת**, שלא לומדים תורה רק לעצמם, אלא הולכים ומכתתים גגלים מעיר לעיר וממקום למקום, "ללמד את בני יהודה קשת" (שמואל ב', א' י"ח), כמו שמואל הרמתי "ותשובתו הרמתה כי שם ביתו" (שמואל א', ז' י"ז), איפה שהולך שם ביתו²⁵. **קבוצה שניה**, בעלי תורה שלומדים במקומם, וניגשים אליהם לשאול אותם שאלות, כמו לשכת הפלהדרין (ימא פ"א מ"א). **קבוצה שלישית**, שלומדים תורה לעצמם בלבד. **וקבוצה רביעית**, שאר העם שמחזיקים את לומדי התורה. וכל הקבוצות האלה לומדים תורה. זה מה שכתוב בפרשת השבוע: "**מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל**" (במדבר כ"ד ה'). אהל זה עראי ומשכן זה קבוע. "**אהליך**" אלו בעלי בתים בעלי מלאכה שלא עוסקים בתורה בקביעות אלא באופן עראי, והפסוק אומר עליהם "מה טובו אהליך", כי הם לומדים תורה. "**משכנותיך**", אלו תלמידי חכמים שלומדים תורה בקביעות. וממשיך הפסוק הבא: "**כנחלים נטיו כנגות עלי נהר, כאהלים נטע ה' כארזים עלי מים**" (שם פסוק ו'). "**כנחלים נטיו**", רומז ללומדים תורה שהולכים ממקום למקום ללמד את עם ישראל, וזה כמו נחל שזורם ושועט לכל מקום. "**כנגות עלי נהר**", רומז למורי הוראות שבאים אליהם לשאול אותם שאלות, וזה כמו גן של בשמים שאדם מתקרב אליו כדי להריח את הבושם של התורה. "**כאהלים נטע ה'**", רומז ללומדים תורה במקומם בלבד. "**כארזים עלי מים**", רומז למחזיקי התורה שנאמר עליהם "עץ חיים היא למחזיקים בה" (משלי ג' י"ח), שעומדים בזכות המים שזה התלמידי חכמים. זה מה שכתוב שם "ותומכיה

25. מרן הרב עובדיה ע"ה (ש"ת יביע אומר ח"ב אורח סו"ס י"ח) מביא דברי תנא דבי אליהו (פרק י"א), שנעשה הענין של פלגש בגבעה כיון שהסנהדרין עיני העם לא היו הולכים לכתת רגליהם ללמד תורה לעם ישראל, אלא נשארו ללמוד בשביל עצמם. ומזה לומדים שאם יש לך תורה תשפוך אותה גם לאחרים.

צום שבעה עשר בתמוז (דחוי)

התחלת הצום: 4:15 | סיום הצום: 20:08

מתחילין לומר תיקון רחל בחצות היום

נמשכת ההרשמה

אנו מזמינים בזאת

בני תורה בעלי שאיפות גבוהות להשיג מצוינות והצלחה ולהתעלות בעבודת ה', לבוא להבחן ולהרשם ללימודים לשנה"ל הבעל"ט תש"פ.

להשיג מצוינות והצלחה ולהתעלות בעבודת ה', לבוא להבחן ולהרשם ללימודים לשנה"ל הבעל"ט תש"פ.

בישיבתנו הקדושה הסניף של "כסא רחמים" ביישוב עמנואל (כ-35 דקות נסיעה מהמרכז)

בהנהגתו ובהכוונתו של מרן שליט"א (נכד מרן האיש מצליח זצוק"ל) בראשותו של הרה"ג ר' מרדכי מאזוז שליט"א

רמה לימודית גבוהה, כמסורת הישיבה	עבודה על יראת שמים פנימית	צוות ת"ת, מקצועי, מסודר ואיכפתי	חדדים מרווחים וממוזגים	יחס אישי, אוירה פסטורלית ונעימה
----------------------------------	---------------------------	---------------------------------	------------------------	---------------------------------

לקביעת ראיון ומבחן לרישום, ניתן להתקשר:

050-4125900 הרב אריה | 054-8463584 הרב אורי

יש להצטייד בתעודות של כיתה ז' וח'

בברכת התורה, ההנהלה

בשורה טובה לשוחרי התורה

מכון "ארה צדיקים" שע"י מוסדות "חכמת רחמים" יוצא במבצע ענק לזכות את הרבים שילמדו בספרי מרן רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל ושאר ספרי המכון.

ניתן לרכוש את הספרים במחיר מוזל ולהקדישם להצלחה או לעילוי נשמת, ואנו נחלקם לשיבות, כוללים ובתי מדרש שילמדו בהם.

בכלל ספרי המכון:

"שו"ת שמחת כהן" על ד' חלקי השלחן ערוך, "גרש כרמל" על הלכות גיטין, "פרחי כהונה" על הש"ס, "תורת רחמים" על התורה, "ויזרע יצחק" על התורה למרן רבי יצחק טייב ראב"ד תוניסיה, "מאורות נתן" שיטה נפלאה על מסכת בבא מציעא ממרן רבי נתן בורג'ל זצ"ל ראב"ד תוניסיה לפני כ-150 שנה, ספרי "ברכת ה' וזכות יצחק" על סדרים זרעים, מועד ונשים, למרן הגאון ר' סאסי הכהן יהונתן זצ"ל ראב"ד ג'רבה לפני כ-130 שנה ומביא שיטת "העיון התנוס" לג'רבה, ספרי מרן רבי שלום הכהן זצ"ל אביו של עמוד ההוראה מרן רבי משה כלפון הכהן, ועוד.

הדרך הטובה לעשות נחת רוח לקרובי משפחתכם

לפרטים והזמנות: 08-6727523 | 0504174471

(בבקר משעה 1:30-8:30 ובערב משעה 20:30-22:00)

ישיבות וכוללים שאין להם את ספרי המכון ומעוניינים לקבלם יפנו גם למס' הנ"ל.

עורך: הר"ר ר' שמואל עידן שליט"א
 תשובה ניתן לענות בקו בית נאמן 079-9270505 שלוחה 23.
 בין הפותרים נכונה יוגרל פרס (חובה לציין שם והתובת)

ילדי גאלה

בית נאמן לילדים
 מתוך שיעוריו של רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א
 לע"נ גאולה בת הרבנית אסתר מאזוז ע"ה

גליון 126

אז התמונה?

למען חספר

"תקון חצות" בימי בין המצרים
ממחר [י"ז בתמוז], יש מנהג טוב ששנשכח בדורנו, לומר "תקון חצות" בימי בין המצרים, וזה לא תקון חצות של הלילה שנאמר שאנחנו עיפים וכו', ובפרט בקיץ שהלילות קצרים וזמן חצות מאחר, אלא זה "תקון חצות" ביום, ויש זמן מאחרי הצהריים עד הערב, וככה היה המנהג בחז"ל: לפשמיגע זמן חצות אנשים סוגרים את החניית שלהם, אם זה סנדלר או חנוני או מוכר בדים וכו', וכלם באים לבית הכנסת, פורסים מחצלת על הקרקע ויושבים ואומרים "על נהרות בבל", ואומרים "תקון רחל" בלבד. וכלם היו נזהרים בדבר הזה. המנהג הזה מוכב בבאר היטב (ראה בסימן תקנ"א אות מ') ובמגן אברהם (ראה שם ס"ק מ"ה) ובפך החיים (שם אות רכ"ב), ועוד, כי גם האשכנזים וגם הספרדים היו עושים את זה. אמנם היום נשתפח המנהג הזה, אבל אנחנו הראשונים שחדשנו אותו, ולאט לאט הישיבות הספרדיות התחילו בזה (ואיני יודע אם גם האשכנזיות) וזה דבר חשוב מאד.

בתקון חצות שבבימי בין המצרים, היינו אומרים גם כן קינה אחת מהקניות של תשעה באב (ויש בספרים של תקון חצות וסליחות שדפוסים באתוס וליורנו, קניות מסוימות), בגרמא תמיד אמרו בתקון חצות רק קינה אחת: "על היכלי אבקה יומם וליילה", וזו קינה שחבר אותה רבי יהודה עבאס, מחבר הפייט "עט שערי ציון" [שואמרים בראש השנה לפני תקיעת שופר]. ובישיבת רבי ניסן פייסון זצ"ל [בתניס], התלמידים לא ידעו את מנגינות הקניות של תשעה באב, ואבא זצ"ל שלמד בישיבה שם (בשנת תשכ"ב) לא היה יכול לבוא בתשעה באב לישיבה כי זה היה רחוק, אז כל יום בתקון חצות היה קורא להם קינה אחרת, ורבי ניסן זצ"ל היה משתתף אתנו בתקון חצות, ויום אחד שמע את קינת "שאי קינה, במגינה, בת ציון ונודי", ושאל: מי חבר את הקינה הזאת? המלים שלה כל כך מרגשות! (גליון 22 אותיות כ"ט ול', וגליון 71 אות ל"ה, וגליון 121 אות ד').

חיבה

חום היד סולדת לא יותר מהראש.

תשובה לחידה נמצאת בעלון הנכחי
 תשובות ניתן לענות בקו בית נאמן 079-9270505 שלוחה 21 (חובה לציין שם והתובת) נא לשלוח התשובות עד יום שישי בערב
פתרונות מאילון קורסי:
 מתוך החידה:
 מופיעה בברכה פעם אחת בשנה. פ"א סופית מופיעה בברכת המזון פעם אחת ב"על תניסם" שאומרים בספרים (תני ונשים ביום אחד). הווכח: ס. וויזו - בני ברק
 מתוך מי בתמונה: התאון הגדול רבי ברוך מרדכי אורחי שליט"א ראש ישיבת עטרת ישראל, עם רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א. הווכח: אהרון יומטוביאן - אלעד

הלכה נאמנה

הלכות תענית
א. אדם שרוצה לקום בליל התענית לפני הבקר ולשתות או לאכול, יכול לעשות את זה. וקיום חצי שעה או קצת יותר לפני עמוד השחר (לדגמא בשעה: 4:10), ויקרא ברכות השחר ותקון חצות (תקון רחל ותקון לאה), וישתה כוס קפה. ואדם שרוצה לאכול ולשתות אבל הוא לא רוצה לעבור על דברי האהרן (פרשת וקהל דף רט"ו עמוד ב') שאומר לא לאכול אחר השנה לפני עמוד השחר, אז ישתה חלב כי הוא גם מרוק וגם מזין, ואם אדם רואה שאדם לא יאכל, לא יוכל להחזיק מעמד בתענית, אז אפשר לו לאכול לפני עמוד השחר, כי מדין הגמרא (תענית דף "ב עמוד א') מתר לאכול.

ב. אבל מי שרוצה לקום ולעשות כן, יעשה תנאי לפני השנה ויאמר: אם קמתי לפני עמוד השחר, יכול אני לשתות או לאכול. והתנאי הזה הוא לאו דוקא בפה, אלא אפילו אם אתה מכין את השעון לדגמא לשעה 4:30 זה מספיק, כי המעשה הזה נחשב פאלו עשית תנאי בפה. וכמה פעמים פתוב בגמרא "פיון שעשה כן וכן אין לה מחוי גדול

מזה" (זה גמרא בפסחים דף פ"ח עמוד א', ויש עוד כמה מקומות כאלה), כלומר שאם אדם עשה מעשה הוא מנהג את דעתו שרוצה לעשות כן, וזה נחשב פאילו אמר בפעל. (גליון 45 אותיות ט"ו, ו. וגליון 22 אותיות כ"א, כ"ג, כ"ד. וגליון 71 אותיות ל"ג, ל"ד, וגליון 94 אות כ"ג, וגליון 120 אות כ'. בגליון 71 שם, אמר מרן שליט"א לעניין שתיית חלב, שיתכן שמותר גם לדעת הזהרה).

ג. בתענית, רק מי שמתענה אומר "ענגנו" בתפלה, ומי שאינו מתענה פגון מסבות רפואיות], לא אומר "ענגנו". וגם לא יעלה לתורה, ואם הוא קנה עליה, אז יעלה מישהו אחר. אם יש פהו [יחיד] והוא לא מתענה אז שלא יעלה אלא יצא החוצה ("יצא לחוץ ידבר" (תהלים פרק מ"א פסוק ז)), וככה לפני שמתחילים לקרא בתורה, הפהו יהיה בחוץ.

ד. ובתפלת לחש פשאומרים "ענגנו" בשמע קולנו, יש דבר מסבף קצת, והעיר בזה הרב פנחס מוספי מירושלים, כי אומרים את הנסח של ענגנו ואח"כ אומרים "כי אתה שומע תפלת כל פה", ובמצא שאומרים ככה: "כי אתה ה' פודה ומציל ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה, כי אתה

שומע תפלת כל פה", ואומרים "כי אתה" פעמים, אז מה עושים? יש דרך פשוטה, לא לומר את המלה "כי" שנייה אלא לומר ככה: כי אתה ה' פודה ומציל ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה וצוקה שומע תפלת כל פה. ויש דרך אחרת, לקחת את תפלת "ענגנו" ולומר אותה למעלה לפני "ומלפניך מלכנו" (ויש שם גם תפלה של החיד"א על הפרנסה). ולומר ככה: "כי אל שומע תפלות ותחנונים אתה, ענגנו אבינו ענגנו ביום צום התענית הזה וכו' כי אתה ה' פודה ומציל ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה", ומשך: "ומלפניך מלכנו ריקם אל תשיבונו, חנונו ענגנו ושמע תפלתנו, כי אתה שומע תפלת כל פה", ושתי הדרכים נכונות. אני בדקתי ברמב"ם (ספר אהבה בסדר התפלות), ושם אין את הנסח המקומם הזה שפופלים "כי אתה", אלא יש שם נסחא יותר טובה (ויש אומרים בזה עוד דרכים אחרות). ומי שאינו זוכר את זה, יאמר "ואתה" במקום "כי אתה" שומע תפלה, וכמו הדרך הראשונה והפשוטה. (גליון 45 אותיות י"ח, י"ט).

ידע תדע

א. מהפרשה שלנו כוללים למוד שטעם ה"טרחא" מפסיק יותר מטעם ה"תביר". הרבה טועים וסוברים שהתביר מפסיק יותר, אבל זה לא נכון, אלא הטרחא מפסיקה יותר. מנין לנו? הביאו לי ראייה מאד יפה, אבל לא רק ראייה אחת אלא כל הפסוקים שאחרי זה מוכיחים ככה. הפסוק אומר "אלה משפחת השמעני שנים ועשרים (תביר) אלף (טרחא) ומאתים" (במדבר כ"ו י"ד), ואם תעשה את התביר מפסיק יותר, יוצא "שנים ועשרים, אלף ומאתים", וכי כל שטט שמעון אלף ומאתים ועשרים ושנים איש בלבד? אלא "שנים ועשרים אלף, ומאתים", וטרחא מפסיקה יותר. וכן "בני יהודה ער ואונן וימת ער (תביר) ואונן (טרחא) בארץ פנעו" (שם י"ט), ואם תעשה את התביר מפסיק יותר, יוצא "וימת ער" לא ידוע

איפה מת, ואחר כך "ואונן (נמצא) בארץ פנעו", ולפי זה ער לא מת בארץ פנעו, ואונן עודנו חי... אלא "וימת ער ואונן, בארץ פנעו". ככה זה תשעים ותשעה אחוז בכל התורה, ומצאנו לעתים רחוקות שהתביר מפסיק יותר מהטרחא. (גליון 72 אותיות ה' ו'. ראה שם עוד).

ב. אומרים שרבי נחוניא בן הקנה הוא שחבר את תפלת "אנא בכח", שזו תפלה שראשי התבות שלה הוא שם השם בן ארבעים ושתים אותיות, שמזכר בגמרא (קידושין דף ע"א עמוד א'). אמנם רש"י שם (בדיבור המתחיל כתיב) אומר שהוא לא מכיר את השם הזה, וכותב "שם בן ארבעים ושתים לא פרשו לנו", אבל השם הזה היה ידוע בספרד (וכמו שפירא בתשובות הרשב"א (חלק א' סימן ר"כ)). (גליון 111 אות א').